

نظامنامه، اولین مجمع عمومی، اعلان تشکیل بین‌المللی جمعیت و مسائل مربوط به دوران مدیریتی جمعیت هلال‌احمر بین سال‌های ۱۳۰۲ تا ۱۳۲۰ و نیز زلزله‌های سلماس و شیروان به لحاظ تاریخی پرداخته شد.

در شماره قبل، بخش اول دوران مدیریتی جمعیت هلال‌احمر از ۱۳۲۰ تا پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی با موضوع اساسنامه، ساختار و فعالیت‌های امدادی به ویژه در زلزله‌های لار، بویین زهرا، کاخک و طبس بررسی شد. در این شماره به برخی دیگر از فعالیت‌های این دوران و همچنین نقش کارکنان جمعیت در دوران پیروزی انقلاب با تکیه بر اسناد ساواک پرداخته می‌شود.

کلمات کلیدی: جمعیت هلال‌احمر، شیر و خورشید سرخ، دکتر حسین خطیبی، فعالیت‌های امدادی، پیروزی انقلاب اسلامی.

یک قرن نوع دوستی (۴): بخش دوم

نواب شمس پور^۱ اشرف سادات موسوی^۲،

امیرالدین روحنواز^۳، سعید حیدری کلدی^۴

۱. نویسنده مسئول: پژوهشگر، جمعیت هلال‌احمر، تهران.

Email: navabshamspour@gmail.com

۲. پژوهشگر، جمعیت هلال‌احمر، تهران.

۳. پژوهشگر، جمعیت هلال‌احمر، تهران.

۴. پژوهشگر، جمعیت هلال‌احمر، تهران.

دریافت: ۹۴/۷/۱۶ پذیرش: ۹۴/۸/۲

چکیده

مقدمه: در مقالات پیشین با عنوان «کسب نشان هلال‌احمر توسط ایرانیان» و «جمعیت هلال‌احمر از تشکیل تا تثبیت» و «جمعیت هلال‌احمر در دوران تثبیت» به بررسی دوران تاریخی تشکیل جمعیت هلال‌احمر (شیر و خورشید سابق) و حضور جمعیت هلال‌احمر در زلزله تربت، بررسی اولین

مقدمه

در این مقاله در بخش اول به بررسی برخی دیگر از فعالیت‌های جمعیت هلال‌احمر در بین سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷ پرداخته می‌شود و در بخش دیگر فعالیت کارکنان شیر و خورشید سرخ در انقلاب اسلامی بررسی قرار می‌شود.

بخش اول - برخی فعالیت‌های جمعیت

هلال‌احمر بین سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۵۷

فعالیت جمعیت در این سال‌ها از گستردگی و تنوع زیادی برخوردار بود، به نحوی که بررسی همه آنها با توجه محدودیت‌های حاضر در این مقاله، کاری بس دشوار است. در اینجا فقط به ذکر برخی از این فعالیت‌ها بسنده می‌شود:

بیمارستان امدادی شیر و خورشید سرخ

اساس بیمارستان امدادی شیر و خورشید سرخ در سال ۱۳۲۴ ریخته شد. در آن تاریخ، شیر و خورشید سرخ مرکزی یک درمانگاه با ساختمان استیجاری داشت که در جنوب شهر به مستمندان کمک می‌کرد. خدمتگزاران آن زمان شیر و خورشید سرخ درصدد برآمدند ساختمانی برای آن درمانگاه ایجاد کنند. از این رو، از اراضی باغ فردوس محلی را برای ایجاد بیمارستان تعیین کردند که جمعیت در سال ۱۳۲۷ تصمیم گرفت که از این محل به عنوان یک بیمارستان امدادی استفاده کند. به این ترتیب بیمارستان امدادی شیر و خورشید سرخ ساخته و در سال ۱۳۲۸ افتتاح شد. از آن تاریخ این بیمارستان در خدمت به مجروحان و مصدومان حوادث مختلف شهر تهران اقدامات ثمربخشی ارائه کرد.

برخی دیگر از مهم‌ترین اقدامات

راه‌اندازی و اداره بیش از ۷۰۰ مرکز و مؤسسه امدادی، بهداشتی، درمانی، تربیتی، آموزشی، حمایتی و اجتماعی از قبیل تأسیس ۲۲۴ بیمارستان «۱۵۴۲۶ تخت»، ۱۷۳ درمانگاه و مرکز اورژانس، ۷۷ اندرزگاه، ۱۵ واحد انتقال خون، ۱۱ مدرسه پرستاری، ۲ مدرسه مامایی، ۱۵ آموزشگاه بهیاری، ۱ مجتمع آموزشی پزشکی، ۱ مجتمع آموزشی پیراپزشکی، تعدادی پرورشگاه، شیرخوارگاه و مهدکودک، مرکز مبارزه با سل، بنگاه بهداشت مادران و کودکان.

آموزشگاه پرستاری

در سال ۱۳۲۷ یک آموزشگاه پرستاری در تهران تأسیس شد و بنای آموزشگاهی نیز در سال ۱۳۳۱ بنیان نهاده شد. فارغ‌التحصیلان این آموزشگاه که یکی از دو آموزشگاه بزرگ پرستاری در کشور بود به کار درمان و مراقبت از بیماران و وظیفه مقدس پرستاری در نقاط مختلف کشور از دور و نزدیک اشتغال داشتند. شیر و خورشید سرخ ایران سالیانه حدود ۴۰ پرستار در این آموزشگاه تربیت و به جمع پرستاران تحصیل کرده می‌افزود. در سال‌های اولیه، شرایط ورود به این آموزشگاه داشتن گواهینامه سیکل اول متوسطه بود که پس از ۱۳۲۷ داوطلبانی واجد شرایط شدند که دیپلم کامل متوسطه (ششم دبیرستان) داشتند و دارندگان ششم طبیعی مقدم بر سایرین بودند. دانشجویان پس از انتخاب و گذراندن امتحان ورودی به مدت سه سال در این آموزشگاه شبانه‌روزی تحصیل می‌کردند که هزینه آنان از طرف آموزشگاه و با بودجه جمعیت شیر و خورشید سرخ تأمین می‌گردید.

پرورشگاه‌ها

جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران به منظور انجام یکی از وظایف خیریه خود که نگهداری و تعلیم و تربیت کودکان بی سرپرست بود، پرورشگاه‌هایی در سراسر کشور تأسیس کرد که به تدریج با افزایش تعداد آنها و نیز بالابردن سطح آموزش و پرورش در آن، پیشرفت‌های فراوانی حاصل شد. هرچند ایجاد پرورشگاه از وظایف اولیه و اساسی شیر و خورشید سرخ نبود.

استقرار بیمارستان امدادی صحرائی در مکه معظمه برای درمان زائران خانه خدا

در کتاب رنج رایگان (خاطرات دکتر خطیبی) آمده است «در سال ۱۳۴۵ با توجه به مشکلات فراوان، دکتر محمدحسین مشایخی، سفیر وقت ایران در عربستان، به منظور حج سال ۴۶ پیش من آمد و گفت که زائران ایرانی در مکه و مدینه از نظر مداوا در مضیقه هستند، عده‌شان هم زیاد است و به درمان احتیاج دارند. شما که در ساختن و برقرارکردن (بیمارستان) صحرائی تجربه دارید، بیایید در مناسک حج بیمارستان‌هایی در مکه معظمه، مدینه منوره، منی و عرفات بیمارستان صحرائی نصب کنید. در اسفند همان سال بنا به درخواست هلال‌احمر عربستان، برای درمان و مداوای زائران ایرانی خانه خدا و سایر برادران مسلمان یک واحد پنجاه تختخوابی بیمارستان صحرائی به مکه معظمه گسیل داده شد. تمامی وسایل امدادی به وسیله دو فروند هواپیمای بزرگ نیروی هوایی به عربستان سعودی حمل، و در مکه معظمه نصب شد. همراه این

بیمارستان صحرائی متخصصان رشته‌های مختلف پزشکی به مکه معظمه مشرف شدند.

از زمان حضور جمعیت شیر و خورشید سرخ ارائه خدمات سلامت ایرانیان در حج، دوران تازه‌ای شکل گرفت به طوری که در کتاب رنج رایگان نوشته دکتر خطیبی می‌خوانیم «بیمارستان پنجاه تختخوابی سیار صحرائی از روز بیست و یکم اسفند ۱۳۴۵ تا روز دهم فروردین ۱۳۴۶ در ام‌الدود مستقر بود و بیمارانی که به درمانگاه‌های عمومی مراجعه می‌کردند، برحسب نوع بیماری به قسمت‌های تخصصی یا برای بستری شدن در بیمارستان اعزام می‌شدند. در بین این بیماران افرادی که به عمل جراحی احتیاج داشتند یا دچار بیماری‌های داخلی بودند، فراوان بود که بلافاصله تحت عمل یا مداوا قرار می‌گرفتند. علاوه بر آن هیئت درمانی جمعیت شیر و خورشید سرخ در تمام مناسک حج در (عرفات) و (منی) با تأسیس درمانگاه و بخش اورژانس وظایف درمانی خود را با متخصص و کادر مربوط به وسیله آمبولانس به بیمارستان منتقل می‌کردند. تعداد بیمارانی که در مدت بیست روز به درمانگاه‌های عمومی و تخصصی شیر و خورشید سرخ مراجعه می‌کردند و درمان می‌شدند، مجموعاً ۶۷۴۴ نفر و تعداد بیماران بستری ۱۲۵ نفر بودند که از این عده ۷۸ درصد از ملیت‌های عربستان سعودی، عراق، اردن، ترکیه، مصر، نیجریه، یوگسلاوی، اندونزی، پاکستان، لبنان، افغانستان، سودان، تونس، فلسطین، مراکش، الجزیره، لیبی، حبشه، هند، یمن، سومالی فرانسه و ۲۲ درصد ایرانی بودند. به این ترتیب در سال ۱۳۴۵ برای نخستین بار در تاریخ

خدمات پزشکی و امدادی بین‌المللی، پزشکان، پرستاران و امدادگران شیر و خورشید سرخ خدمات درمانی و امدادی یک میلیون و پانصد هزار نفر زائر خانه خدا را به عهده گرفتند و این خدمت مقدس دینی و ملی و بین‌المللی را با توفیق کامل به انجام رساندند. به همین جهت مقامات دولت عربستان از این بیمارستان دیدن کردند بسیار تحسین نمودند. امیرمشعل برادر ملک فیصل پادشاه عربستان و امیر مکه معظمه با تشریفات خاصی بیمارستان را بازدید کرد و از طریق بی‌سیم شیر و خورشید سرخ، پیامی مبنی بر سپاسگزاری از این اقدام مفید به شاه ایران مخابره کرد. وزیر بهداشتی عربستان و همچنین مشاور عالی بهداشتی، ملک فیصل و وزیر حج و اوقاف و سایر بزرگان آن دولت همه از خدمات این بیمارستان اظهار رضایت کردند. تمامی خدماتی که از سوی پزشکان و پرستاران و امدادگران در عربستان انجام گرفت داوطلبانه و بدون دریافت حقوق بود. پزشکان و پرستاران ایرانی چون مایل بودند به زیارت خانه خدا مشرف شوند داوطلب می‌شدند بدون دریافت حقوق در آنجا خدمت کنند. عده این داوطلبان زیاد بود و اکثر متخصصان اعزامی به مکه، از استادان دانشگاه تهران و دانشکده پزشکی، بقیه هم از عوامل جمعیت بودند. یادم هست که کادر پزشکی، جراحان و پرستاری ما به قدری قوی بود که پس از اتمام مناسک حج به تقاضای هلال‌احمر عربستان چند روزی هم آنجا

ماندند و مقامات دولتی عربستان برای معاینه نزد آنان می‌آمدند. چنین خدمتی در چنان سطح گسترده، تا آن روز سابقه نداشت. این موضوع در کشورهای مسلمان خیلی شهرت پیدا کرد به طوری که بعدها هلال‌احمرهای کشورهای مسلمان دیگر که می‌خواستند شبیه چنین کاری را بکنند می‌آمدند، ولی خیلی زود دریافتند که دستگاه ما آن قدر شناخته شده و وسیع است که (آنها) هر کاری انجام دهند کارشان گل نمی‌کند. از سال ۱۳۴۶ این کار هر سال و به همین نحو و با تجربه‌ای که هر سال می‌اندوختیم ادامه پیدا کرد. در این سال، ۲۵ هزار زائر حضور داشت و ۱۰ زائر درگذشتند. در این سال یک خانم زائر سوری که بر اثر تصادف به بیمارستان شیر و خورشید آورده شد که دو پزشک ایرانی به نام‌های دکتر رضا بنی‌اسد و دکتر غفاری با اهدای خون خود جان او را نجات می‌دهند. گروه خونی تمامی عوامل نیز تعیین شده بود تا در موقع لزوم خون اهدا کنند.

در اختیار داشتن برخی امکانات و تجهیزات

جمعیت در آن زمان از برخی امکانات خاص برخوردار بود از جمله: یک فروند هواپیمای باربری، یک فروند هواپیمای جت فالکون، یک فروند جت بوئینگ ۷۳۷، پنج فروند بالگرد و یک کشتی بیمارستانی فارور در کنار تجهیزات ارتباطی قوی و ترابری زمینی مناسب.

کشتی بیمارستانی فارور

کشتی بیمارستانی فارور، هشتم اکتبر ۱۹۷۱ توسط شرکت آلمانی Elsfl ether Werft ساخته و اواخر همان سال یا اوایل ۱۹۷۲ تحت پرچم ایران به آب انداخته شد. یک تیم پزشکی شامل ۵ پزشک، ۳۰ متخصص و پرستار و بهیار مسئولیت این کشتی را به عهده داشتند. این کشتی داروخانه‌ای مجهز و اتاق عملی پیشرفته داشت که بسیاری از بیماری‌های مردم درون این کشتی مداوا می‌شدند. کشتی در سواحل بوالخیر لنگر می‌انداخت و تیم پزشکی به وسیله یک قایق به سواحل انتقال می‌یافتند. این تیم پزشکی در بندر بوالخیر، در یک دبستان ساکن می‌شدند و مداوای مردم آغاز می‌شد. اکثر بیماران به صورت سرپایی مداوا می‌شدند، در صورت نیاز به بستری، مریض را با قایق به کشتی فارور انتقال می‌دادند. کشتی حدود یک هفته یا ده روز در سواحل بوالخیر پهلو می‌گرفت و بعد از آن دوباره به سمت مقصد بعدی حرکت می‌کرد. هیچ هزینه‌ای در قبال مداوا

توسط تیم پزشکی از مردم گرفته نمی‌شد و درمان آنها کاملاً رایگان بود. کشتی بیمارستانی فارور با ۸۰۰ تن وزن، ظرفیت ناخالص ۱۷۷۳ تن و ۱۸ گره دریایی سرعت داشت. نام فارور در واقع نام جزیره کوچکی فرور در خلیج فارس بود که متناسب با مأموریت این کشتی، یعنی معالجه بیماران سواحل و جزایر خلیج فارس و دریای عمان برای آن برگزیده شد. گفتنی است فرور و فارور به معنای فرورفتن غواص برای صید مروارید در دریا و در موقع صید مروارید است که همین معنا از آن مشتق شده است، اما اینکه چرا فرور را به فارور تبدیل کردند، دقیقاً معلوم نیست.

در مشروح مذاکرات مجلس ملی در دوره بیست و سوم می‌خوانیم «در خاتمه عرایض لازم است به ورود اولین کشتی بیمارستانی شیر و خورشید سرخ ایران به بندر آبادان اشاره و اضافه نمایم که روزهای اول فروردین امسال برای مردم آبادان روزهای مبارک و میمونی بود، زیرا که کشتی معظم فارور که

به نام یکی از جزایر ایرانی خلیج فارس نام‌گذاری گشت و دو ماه پیش با حضور مقام معظم ریاست مجلس شورای ملی و مدیر عامل شیروخورشید سرخ ایران در آلمان به آب انداخته شده بود در پنجمین روز سال نو وارد آب‌های ایران گشته و در میان پرشورترین احساسات مردم آبادان و با حضور مدیرعامل جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران در اسکله شماره ۱۸ آبادان پهلو گرفت. این کشتی که سومین بیمارستانی دریایی جهان می‌باشد مجهز به ۵۰ تختخواب، مدرن‌ترین وسایل جراحی و درمانی و کادر ورزیده پزشکی بود و برای درمان اهالی بندر جنوب و جزایر خلیج فارس منظور گشته است. به طوری که از این پس، دیگر بیماران این نواحی احتیاج به ترک محل خود و مراجعه به مراکز درمانی نداشته بلکه این کشتی مجهز شفابخش خود به یاری بیماران خواهد شتافت. این کشتی که به قیمت ۲۵۰ میلیون ریال خریداری گشته است مجهز به بی‌سیم و آمبولانس بوده و علاوه بر آب‌گیری قادر است روزانه ۳۰ تن آب‌شور را شیرین کند.

- احداث شهر طالبیه و اردوگاه پنج هزار نفری در کشور اردن هاشمی برای کمک به آوارگان فلسطینی.

- راه‌اندازی بیمارستان و مرکز درمانی در دبی، فجیره، عجمان در امارات متحده عربی؛

- در ۱۳۵۰ به نشانه دوستی دو ملت ایران و امارات متحده عربی، بیمارستان جمعیت در امیرنشین دوی در سال ۱۳۵۱ بیمارستان دیگری در امیرنشین فجیره افتتاح گردیدند؛

- اعزام هیئت پزشکی درمانی به کشور ویتنام؛

- عضویت در شورای اجرایی لیگ صلیب سرخ و برگزاری بیست و دومین کنفرانس بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال‌احمر و شیر و خورشید سرخ در تهران ۱۹۷۳ میلادی برابر با ۱۳۵۲ شمسی به ریاست کمیته مشورتی توسط دبیر کل، آقای دکتر نفیسی، عضویت در اتحادیه بین‌المللی سرطان و همکاری مستقیم با یونسف و یونسکو و سازمان جهانی بهداشت نیز از دیگر فعالیت‌های بین‌المللی آن دوران جمعیت بوده است.

سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ ایران

به موجب اساسنامه‌ای که در سال ۱۳۲۶، سازمان جوانان، بخشی از جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران شد و اعضای این بخش را عده‌ای از دانش‌آموزان دبستان‌ها و دبیرستان‌ها تشکیل می‌دادند، و به همین جهت اداره آن با کمک مالی و فنی جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران به وزارت فرهنگ محول شد. در حقیقت سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ مکتبی بود که سجایای پسندیده نوع‌پروری و بشردوستی را در نهاد اطفال و جوانان تقویت می‌کرد و اعضای مفید، کاردان و مومنی برای جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران تربیت می‌نمود. در این سازمان، دانش‌آموزان از کلاس چهارم ابتدایی تا پایان دبیرستان می‌توانند عضویت داشته باشند و به فراخور حال و میزان استعداد خود در فعالیت‌های آن شرکت کنند. این افراد در انتخاب دوستان و یاران خود به رنگ، نژاد، سلیقه و عقیده ایشان وقعی ننهادند و بنی‌آدم را اعضای یک خانواده می‌دانند. هدف‌های سازمان جوانان شامل (۱) بالابردن سطح بهداشت فردی و اجتماعی؛ (۲) خدمت به هم‌نوع؛ (۳)

توسعه دوستی و تفاهم بین‌المللی در هر آموزشگاه می‌شود.

همین که ۱۲ نفر دانش‌آموز داوطلب عضویت سازمان جوانان باشند، یک گروه سازمان جوانان برای آنان تشکیل می‌گردد که این گروه ممکن است تا ۳۶ نفر عضو داشته باشد. اعضای گروه به ۳ کمیته «بهداشت، خدمت و دوستی» تقسیم می‌شوند که فعالیت‌های خود را زیر نظر مربی گروه انجام می‌دهند. مربیان برای اداره و راهنمایی هر گروه، یک مربی از بین معلمان داوطلب آموزشگاه با توجه به سوابق خدمت و شایستگی دینی و اخلاقی وی انتخاب می‌کردند و پس از شرکت در کلاس کارآموزی که برای اینگونه مربیان توسط سازمان جوانان شهرستان در محل تشکیل می‌شود، تصدی گروه را به عهده می‌گیرد. در صورتی که در یک آموزشگاه از بین معلمان کسی داوطلب این کار نباشد مدیر یا ناظم آن آموزشگاه می‌تواند اداره گروه را به عهده بگیرد. رهبران سازمان جوانان به منظور سازمان دادن به گروه‌های مختلفی که در آموزشگاه‌های یک شهرستان تشکیل می‌شود، و همچنین برای هدایت و راهنمایی مربیان گروه‌ها، و به طور کلی اداره امور سازمان جوانان اداره فرهنگ هر شهرستان یکی از فرهنگیان با سابقه و شایسته را برای رهبری سازمان جوانان به سازمان مرکزی معرفی می‌نماید. شخص مذکور پس از شرکت در یکی از اردوهای تعلیماتی و اخذ تعالیم لازم با صدور ابلاغ از طرف سازمان مرکزی رسماً به این سمت برگزیده و وظایف محوله را زیر نظر رئیس فرهنگ که ریاست سازمان را در شهرستان به عهده

یک قرن نوع دوستی (۴): بخش دوم

دارد انجام می‌دهد. در ضمن، به این اعضا آموزش‌های امدادی نیز ارائه می‌شد.

مرحوم دکتر ارباب‌زاده از سال ۱۳۲۸ تا ۱۳۵۹ در جمعیت شیر و خورشید و هلال‌احمر فعالیت می‌کردند و حاصل این سال‌ها را در خاطرات خود چنین بیان می‌کند:

- برنامه‌ریزی و پایه‌گذاری سازمان تدارکات درمانی جمعیت و اجرای آن شامل تهیه دارو و لوازم پزشکی؛

- برنامه‌ریزی و پایه‌گذاری سازمان خدمات درمانی در سمت دبیر شورای عالی و مدیر اجرایی این سازمان؛

- بهره‌برداری رساندن چند واحد بیمارستانی و درمانگاه‌های صحرائی با استفاده از امکانات جمعیت؛

- انتقال یک بیمارستان مجهز به اطاق عمل و بخش‌های مختلف رادیولوژی، آزمایشگاه و درمانگاه و کادر پزشکی مجرب به درخواست جمعیت هلال‌احمر عربستان سعودی در جوار مکه معظمه در محلی به نام ام‌الدود برای ارائه خدمات رایگان به تمامی حجاجی که در سال ۱۳۴۵ به عربستان سعودی آمده بودند؛

- تجهیز بیمارستان‌های برون مرزی جمعیت در دوبی، عجمان و فجیره و کشتی بیمارستانی فارور از طرف سازمان تدارکات درمانی و اعزام کادر پزشکی و پرستاری برای خدمت در این بیمارستان‌ها؛

- برنامه‌ریزی و اجرای چهار نوبت خدمات امدادی و درمانی در بنادر و جزایر ایرانی در خلیج فارس از آبادان تا چابهار با همکاری کادر پزشکی دانشگاه

تهران، تبریز و شیراز و وزارت بهداشتی، نیروی دریایی و نیروی هوایی که در طی آن ۹۱۴۷ نفر معاینه و مداوا شدند و ۹۲ نفر در بیمارستان صحرایی بستری و ۳۰ نفر تحت عمل جراحی قرار گرفتند؛

- سرپرستی سه نوبت مأموریت برای استخدام پزشکان، پرستاران و کادر کمک پزشکی ایرانی مقیم اروپا در کشورهای آلمان، اتریش، سوئیس و فرانسه برای خدمت در جمعیت شیر و خورشید و سایر سازمان‌ها و مراکز آموزشی در ایران؛

- مأموریت‌های امدادی برون مرزی در سیل افغانستان، زلزله مراکش و در جنگ اعراب و اسرائیل در سال ۱۹۶۷ در عراق و اردن؛

- دایرکردن آموزشگاه‌های تربیت پیراپزشکی، رشته‌های بیهوشی و اتاق عمل، داروخانه و آزمایشگاه، مدیریت بیمارستانی، حسابداری و نصب و تعمیر دستگاه‌های بیمارستانی مثل رادیولوژی و تخت‌های اتاق عمل و غیره.

دکتر ارباب زاده در بخشی از خاطرات خود می‌نویسد «... تا سال ۵۷، جمعیت ۲۲۴ بیمارستان به اضافه سه بیمارستان دویی، عجمان و فجیره در امارات متحده عربی و کشتی بیمارستانی فارور همچین ۱۷۳ درمانگاه که بعضی امکانات خدمات اورژانس داشتند، ۷۷ اندرزه‌گاه، ۱۵ مرکز انتقال خون، مدارس پرستاری، بهیاری و مامایی، یک مدرسه عالی پیراپزشکی و یک دانشکده پزشکی را تحت پوشش داشت».

ارزیابی استاد از سال‌های فعالیت‌شان در جمعیت شیر و خورشید آن زمان چنین است: «...لازم می‌دانم

صادقانه عرض کنم که اگر اینجانب در انجام وظیفه در جمعیت شیر و خورشید توفیقاتی داشتم در درجه اول مرهون کمک‌های مردمی و خدمات صادقانه و افتخاری اعضا و حمایت‌های اعضای هیأت مدیره و تمامی کارکنان جمعیت بود که بیش از اینکه به درآمد فکر کنند علاقه‌مند انجام‌دادن خدمات اجتماعی و کمک‌های انسانی بودند».

فهرست برخی مراکز جمعیت تا ۱۳۴۸ به شرح زیر است:

- ۱) بیمارستان پنجاه تختخوابی زنان آبادان؛ ۲) بیمارستان امدادی پنجاه تختخوابی آبادان؛ ۳) اندرزه‌گاه آبادان؛ ۴) پرورشگاه کودکان سیصد نفری اراک؛ ۵) درمانگاه عمومی؛ ۶) اندرزه‌گاه اردبیل؛ ۷) بیمارستان هشتاد تختخوابی؛ ۸) دو درمانگاه عمومی؛ ۱۰ و ۱۱) دو باب اندرزه‌گاه؛ ۱۲) آزمایشگاه اهواز؛ ۱۳) بیمارستان زنان ۳۰ تختخوابی؛ ۱۴) درمانگاه عمومی؛ ۱۵ و ۱۶) دو اندرزه‌گاه؛ ۱۷) پرورشگاه کودکان ۱۰۰ نفری اصفهان؛ ۱۸) زایشگاه خانواده‌گی؛ ۱۹) درمانگاه عمومی؛ ۲۰) مرکز حمایت اطفال و مادران؛ ۲۱) پرورشگاه کودکان پسران ۱۵۱ نفری شامل آموزشگاه حرفه‌ای و دبستان نمونه؛ ۲۲) آموزشگاه کمک پرستاری (بهیاری)؛ ۲۳ تا ۲۵) سه اندرزه‌گاه؛ ۲۶) درمانگاه مخصوص مادران؛ ۲۷) درمانگاه مخصوص کودکان آستارا؛ ۲۸) بیمارستان ۲۵ تختخوابی؛ ۲۹) درمانگاه عمومی؛ ۳۰) اندرزه‌گاه؛ ۳۱) پرورشگاه کودکان ۵۰ نفری آذرشهر؛ ۳۲) درمانگاه عمومی؛ ۳۳) اندرزه‌گاه اسکو؛ ۳۴) بیمارستان امدادی ۲۵ تختخوابی؛ ۳۵) درمانگاه عمومی آملگ؛ ۳۶) اندرزه‌گاه؛ ۳۷) درمانگاه عمومی و بخش رادیولوژی اهر؛ ۳۹) اندرزه‌گاه ایران‌شهر؛ ۴۰) پرورشگاه کودکان بافت؛ ۴۱) پرورشگاه کودکان بجنورد؛ ۴۲) درمانگاه عمومی بهبهان؛ ۴۳) درمانگاه عمومی بهشهر؛ ۴۴) درمانگاه عمومی؛ ۴۵) اندرزه‌گاه؛ ۴۶)

مهد کودک ۱۰۰ نفری؛ ۱۱۸) مرکز انتقال خون زایشگاه خانوادگی رضائیه؛ ۱۱۹) بیمارستان کامل یکصد تختخوابی؛ ۱۲۰ و ۱۲۱) دو باب اندرگاه؛ ۱۲۲ تا ۱۲۵) چهار باب درمانگاه عمومی (درمانگاه عمومی مهبور، درمانگاه چشم‌پزشک، درمانگاه مسلولین، درمانگاه زنان)؛ ۱۲۶) بیمارستان زنان رفسنجان؛ ۱۲۷) بیمارستان امدادی ۳۰ تختخوابی و بخش رادیولوژی؛ ۱۲۸) درمانگاه عمومی؛ ۱۲۹) اندرگاه رودسر؛ ۱۳۰) درمانگاه عمومی؛ ۱۳۱) زایشگاه خانوادگی؛ ۱۳۲) بیمارستان زنان ۲۰ تختخوابی زاهدان؛ ۱۳۳) اندرگاه؛ ۱۳۴) پرورشگاه کودکان ۱۰۰ نفری زابل؛ ۱۳۵) پرورشگاه کودکان ۱۰۰ نفری زنجان؛ ۱۳۶) بیمارستان زنان ۱۵ تختخوابی؛ ۱۳۷) درمانگاه عمومی؛ ۱۳۸ و ۱۳۹) دو اندرگاه؛ ۱۴۰) بیمارستان امدادی ۱۰ تختخوابی زرنند کرمان؛ ۱۴۱) اندرگاه ساری؛ ۱۴۲) درمانگاه عمومی؛ ۱۴۳) اندرگاه؛ ۱۴۴) بخش رادیوگرافی؛ ۱۴۵) لابراتوار سبزواری؛ ۱۴۶) درمانگاه عمومی؛ ۱۴۷) اندرگاه سراوان؛ ۱۴۸) پرورشگاه کودکان ۷۰ نفری سقز؛ ۱۴۹) درمانگاه عمومی؛ ۱۵۰) درمانگاه مبارزه با تراخم و کچلی سلدوز؛ ۱۵۱) بیمارستان ۲۰ تختخوابی؛ ۱۵۲) درمانگاه عمومی امدادی سمنان؛ ۱۵۳ و ۱۵۴) دو درمانگاه عمومی؛ ۱۵۵) اندرگاه؛ ۱۵۶) بیمارستان زنان ۲۰ تختخوابی؛ ۱۵۷) درمانگاه زنان سراب؛ ۱۵۸) درمانگاه عمومی سنندج؛ ۱۵۹) اندرگاه؛ ۱۶۰) زایشگاه خانوادگی؛ ۱۶۱) درمانگاه عمومی شیراز؛ ۱۶۲) آسایشگاه ۲۰۰ تختخوابی مسلولین؛ ۱۶۳) مرکز انتقال خون؛ ۱۶۴) بیمارستان زنان ۵۰ تختخوابی ۱۶۵ و ۱۶۶) دو درمانگاه عمومی؛ ۱۶۷ و ۱۶۸) دو اندرگاه؛ ۱۶۹) شیرخوارگاه ۴۰ نفری؛ ۱۷۰) آزمایشگاه؛ ۱۷۱) آموزشگاه کمک پرستاری شاهرود؛ ۱۷۲) درمانگاه عمومی؛ ۱۷۳) اندرگاه؛ ۱۷۴) آزمایشگاه؛ ۱۷۵) زایشگاه خانوادگی شاهرود؛ ۱۷۶) زایشگاه ۱۰ تختخوابی؛ ۱۷۷) درمانگاه عمومی و بخش دیاترمی؛ ۱۷۸)

زایشگاه خانوادگی بروجرد؛ ۴۷) درمانگاه عمومی؛ ۴۸) زایشگاه خانوادگی؛ ۴۹) اندرگاه بندر پهلوی ۵۰ و ۵۱) دو درمانگاه عمومی؛ ۵۲) اندرگاه بندرعباس؛ ۵۳ و ۵۴) دو باب اندرگاه؛ ۵۵) درمانگاه عمومی؛ ۵۶) زایشگاه خانوادگی بیرجند؛ ۵۷) بیمارستان زنان ۲۰ تختخوابی؛ ۵۸) اندرگاه؛ ۵۹) درمانگاه عمومی؛ ۶۰) پرورشگاه کودکان ۵۰ نفری بوشهر؛ ۶۱) درمانگاه عمومی؛ ۶۲) اندرگاه بم؛ ۶۳) پرورشگاه کودکان؛ ۶۴) اندرگاه بوکان؛ ۶۵) بیمارستان ۲۴ تختخوابی؛ ۶۶) درمانگاه عمومی پاشاکی لاهیجان؛ ۶۷) درمانگاه عمومی و بخش تزریقات و پانسمان تبریز؛ ۶۸) بیمارستان ۱۰۰ تختخوابی؛ ۶۹) زایشگاه خانوادگی؛ ۷۰) درمانگاه امدادی شبانه؛ ۷۱ و ۷۲) دو درمانگاه عمومی؛ ۷۳) اندرگاه؛ ۷۴) شیرخوارگاه ۵۰ نفری؛ ۷۵) آزمایشگاه؛ ۷۶) قسمت رادیوتراپی؛ ۷۷) قسمت انتقال خون تجریش؛ ۷۸) درمانگاه عمومی دربند؛ ۷۹) اندرگاه؛ ۸۰) زایشگاه خانوادگی؛ ۸۱) درمانگاه عمومی امامزاده قاسم تکاب؛ ۸۲) درمانگاه عمومی؛ ۸۳) بیمارستان ۳۰ تختخوابی تربیت حیدریه؛ ۸۴) بیمارستان زنان ۲۵ تختخوابی؛ ۸۵) درمانگاه عمومی خاش؛ ۸۶) پرورشگاه کودکان ۷۰ نفری؛ ۸۷) درمانگاه عمومی؛ ۸۸) اندرگاه؛ ۸۹) زایشگاه خانوادگی خرم‌آباد؛ ۹۰) درمانگاه عمومی؛ ۹۱) اندرگاه خوی؛ ۹۲) بیمارستان ۵۰ تختخوابی؛ ۹۳) پرورشگاه کودکان ۲۵ نفری؛ ۹۴ و ۹۵) دو درمانگاه عمومی؛ ۹۶) زایشگاه خانوادگی؛ ۹۷) اندرگاه؛ ۹۸ و ۹۹) دو باب درمانگاه عمومی؛ ۱۰۰) درمانگاه چشم پزشکی؛ ۱۰۱ و ۱۰۲) دو باب اندرگاه؛ ۱۰۳) زایشگاه خانوادگی؛ ۱۰۴) درمانگاه مهرآباد دامغان؛ ۱۰۵) درمانگاه عمومی؛ ۱۰۶) اندرگاه؛ ۱۰۷) زایشگاه خانوادگی دزفول؛ ۱۰۸) درمانگاه عمومی؛ ۱۰۹) اندرگاه؛ ۱۱۰) آزمایشگاه درگز؛ ۱۱۱) پرورشگاه کودکان ۵۰ نفری؛ ۱۱۲) اندرگاه؛ ۱۱۳) درمانگاه عمومی رشت؛ ۱۱۴ و ۱۱۵) دو درمانگاه عمومی؛ ۱۱۶) اندرگاه؛ ۱۱۷)

- و (۱۷۹) دو اندرزگاه؛ (۱۸۰) پرورشگاه کودکان ۲۰ نفری؛ (۱۸۱) بیمارستان ۳۰ تختخوابی؛ (۱۸۲) آزمایشگاه؛ (۱۸۳) درمانگاه دندانپزشکی شبستر؛ (۱۸۴) درمانگاه عمومی شرق تهران (تهران-نو)؛ (۱۸۵) درمانگاه عمومی وثوق شوشتر؛ (۱۸۶) پرورشگاه کودکان ۲۰ نفری شوط ماکو (شاه‌آباد آذربایجان)؛ (۱۸۷) درمانگاه عمومی شاهین‌دژ؛ (۱۸۸) درمانگاه عمومی فومن؛ (۱۸۹) اندرزگاه؛ (۱۹۰) بیمارستان زنان ۲۰ تختخوابی فردوس؛ (۱۹۱) درمانگاه عمومی قزوین؛ (۱۹۲) پرورشگاه کودکان ۷۰ نفری؛ (۱۹۳) اندرزگاه؛ (۱۹۴) بخش حمایت کودکان و مادران قم؛ (۱۹۵) درمانگاه عمومی و بخش دیاترمی؛ (۱۹۶) اندرزگاه قوچان؛ (۱۹۷) پرورشگاه کودکان ۴۰ نفری کاشان؛ (۱۹۸) درمانگاه عمومی؛ (۱۹۹) اندرزگاه و مرکز حمایت کودکان و مادران؛ (۲۰۰) بیمارستان زنان ۲۰ تختخوابی؛ (۲۰۱) درمانگاه زنان کرمان؛ (۲۰۲) درمانگاه عمومی و بخش دیاترمی؛ (۲۰۳ تا ۲۰۸) شش اندرزگاه؛ (۲۰۹) قسمت بخش انتقال خون؛ (۲۱۰) بخش مامایی و زایشگاه خانوادگی؛ (۲۱۱) درمانگاه چشم پزشکی (۲۱۲) آزمایشگاه (۲۱۳) درمانگاه دندانپزشکی (۲۱۴) درمانگاه امدادی (بخش پانسمان و جراحی‌های کوچک فوری) کرمانشاه؛ (۲۱۵) زایشگاه خانوادگی؛ (۲۱۶) پرورشگاه کودکان ۱۰۰ نفری؛ (۲۱۷) آزمایشگاه؛ (۲۱۸) اندرزگاه گرگان؛ (۲۱۹) اندرزگاه؛ (۲۲۰) زایشگاه خانوادگی؛ (۲۲۱) بیمارستان زنان پنجاب تختخوابی گناباد (۲۲۲) درمانگاه عمومی لاهیجان؛ (۲۲۳) درمانگاه عمومی؛ (۲۲۴) اندرزگاه مسجدسلیمان؛ (۲۲۵) بیمارستان ۳۰ تختخوابی؛ (۲۲۶) درمانگاه عمومی مشهد؛ (۲۲۷) پرورشگاه کودکان شامل دو قسمت (پسران و دختران) ۳۰۰ نفری؛ (۲۲۸ و ۲۲۹ و ۲۳۰) سه اندرزگاه؛ (۲۳۱) مهد کودکان؛ (۲۳۲) زایشگاه خانوادگی مراغه؛ (۲۳۳) بیمارستان ۵۰ تختخوابی؛ (۲۳۴) زایشگاه ۵ تختخوابی؛ (۲۳۵) درمانگاه عمومی؛ (۲۳۶) اندرزگاه؛ (۲۳۷) آزمایشگاه مرند؛ (۲۳۸) درمانگاه عمومی مهاباد؛ (۲۳۹) بیمارستان کامل ۵۰ تختخوابی؛ (۲۴۰) درمانگاه عمومی کامل؛ (۲۴۱) اندرزگاه (۲۴۲) داروخانه عمومی؛ (۲۴۳) زایشگاه ۲۰ تختخوابی ماکو؛ (۲۴۴) بیمارستان ۱۰ تختخوابی؛ (۲۴۵) درمانگاه عمومی؛ (۲۴۶) اندرزگاه میاندوآب؛ (۲۴۷) بیمارستان ۳۰ تختخوابی؛ (۲۴۸) درمانگاه عمومی؛ (۲۴۹) اندرزگاه میانه؛ (۲۵۰ و ۲۴۱) دو باب درمانگاه عمومی؛ (۲۵۱) اندرزگاه؛ (۲۵۲) زایشگاه خانوادگی نائین؛ (۲۵۳) پرورشگاه کودکان ۲۰۰ نفری؛ (۲۵۴) نطنز؛ (۲۵۵) درمانگاه چشم پزشکی نیشابور؛ (۲۵۶) پرورشگاه کودکان ۵۰ نفری؛ (۲۵۷) درمانگاه عمومی؛ (۲۵۸) درمانگاه عمومی؛ (۲۵۹) درمانگاه دندانپزشکی؛ (۲۶۰) اندرزگاه همدان؛ (۲۶۱) پرورشگاه کودکان ۱۰۰ نفری؛ (۲۶۲) پرورشگاه حرفه‌ای؛ (۲۶۳) اندرزگاه؛ (۲۶۴) بیمارستان زنان ۶۰ تختخوابی شامل بخش داخلی و زایمان و بخش جراحی زنان و بخش رادیولوژی؛ (۲۶۵) درمانگاه عمومی یزد؛ (۲۶۶) بیمارستان زنان ۱۰۰ تختخوابی؛ و (۲۶۷) درمانگاه عمومی.

آمبولانس آماده شیر و خورشید در همراهی امام

تبریکات شیر و خورشید سرخ
سردبیر روزنامه محترم اطلاعات
حق و آزادی سیراب و دگربر شوفا گشته.
شیر و خورشید سرخ ایران که همیشه در کنار دردمندان
و داغدیدن بوده و هست این بار نیز ضمن تسلیت بانام
پدران و مادران که در راه حفظ آزادی و استقلال ملت و
شرف ایرانی جگر گوشه‌گان خود را از دست دادند
همبستگی خود را بانام قهرمانیکه در این نهفت و مبارزه
عظیم بها خاستند اعلام میدارد و پیوسته در جوار آن با
قول اسنمار و استبداد تا پروزی نهانی مبارزه خواهد نمود.
از طرف کلبه کارکنان جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران

یکشنبه ۲۴ دی ۱۳۵۷، شماره ۱۵۷۵۹

بخش دوم - یاران سرخ خورشید انقلاب

یکی از پرافتخارترین دوران فعالیت کارکنان و امدادگران جمعیت شیر و خورشید سرخ، خدماتی بود که بیمارستان‌ها و درمانگاه‌های تابعه در دوران پرتنهاب قیام ملت مسلمان کشورمان در طول انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ به مردم و انقلابیون ارائه می‌دادند. کارکنان فداکار و زحمت‌کش شیر و خورشید سرخ در چند صد مرکز درمانی در طول شبانه‌روز، زخمی‌ها و مصدومان انقلاب را مداوا یا پرستاری می‌کردند و آمبولانس‌های جمعیت پی‌در پی میان تظاهرکنندگان در حال گشت‌زنی بودند. همچنین حضور نیروهای جمعیت شیر و خورشید در اعتصابات و راه‌پیمایی‌ها نیز از کارهای دیگر کارکنان این نهاد در یاری‌رسانی به امام و انقلاب بود. استقرار شبکه بی‌سیم و حفاظت از امام در مدرسه علوی هنگام اسکان امام در اوایل انقلاب نیز برگ زرینی در افتخارات این نهاد مردمی در پیروزی شکوهمند انقلاب بود. در این بخش قصد بر آن است تا با بررسی اسناد، روزنامه‌ها و خاطرات، مروری بر فعالیت یاری‌رسانان سرخ در پیروزی انقلاب داشته باشیم. اگرچه وابستگی این دستگاه به ساواک و همچنین نفوذ ساواک در انتخاب و تسلط بر برخی مدیران ارشد آن با توجه به مقتضیات و قدرت فراگیر این سازمان در آن ایام وجود داشت، ولی نقش مؤثر کارکنان و امدادگران آن که از بطن مردم بودند، در زیر نام نسبتاً سلطنتی این ارگان که در مقالات قبل تحت عنوان «نقش ایرانیان در کسب نشان هلال» علت آن توضیح داده شد، سال‌ها مغفول مانده است.

سندی پرافتخار از کارکنان جمعیت شیر و خورشید در ۲۴ دی ۱۳۵۷

shahed

www.shahed.isaar.ir

shahed

www.shahed.isaar.ir

shahed

www.shahed.isaar.ir

آنجا رساندیم. مردم خشمگین از بسته شدن فرودگاه به خیابان‌ها ریخته بودند و سینه‌ها را سپر کرده بودند. مصدومان را به بیمارستان انتقال دادیم. حرکات شهادت‌طلبانه روز به روز گسترده‌تر می‌شد تا اینکه ۱۲ بهمن، روز ورود امام خمینی (ره) به وطن فرا رسید. ما هم با موج خروشان جمعیت از بهشت زهرا به محل اقامت امام کشیده شدیم. ما هم یونیفورم امدادی به تن داشتیم. زمان اجازه نمی‌داد امام همه مردم را ملاقات کند پس سعی می‌کردند تا به هر قیمتی که شده جلوتر از یکدیگر قرار بگیرند، به همین دلیل مصدومان زیر دست و پا مانده کمتر از تظاهرات نبود. ما با حداقل شرایط را برای درمان سرپایی مصدومان فراهم کردیم. شرایط به گونه‌ای بود که مجبور شدیم کارمان را ۲۴ ساعته انجام دهیم و در بیمارستان صحرایی محل اقامت امام خمینی (ره) حضور داشته باشیم. در آنجا تعدادی قصد تخریب ما را داشتند و می‌گفتند این امدادگران از جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران آمده‌اند و حتی به محضر امام (ره) به منظور کسب تکلیف شرفیاب شدند. ایشان با درایت و ویژه‌ای فرمودند «این امدادگران فرزندان همین ملت هستند و از بطن جامعه و دل مردم آمده‌اند» و در ادامه فرمودند «این لباس آبی‌ها بمانند حتی در زمان حضور خانم‌ها، چرا که اگر کسی آسیب دید به یاری آنها بروند» این حرف باعث شد خستگی چند روز از تن ما برود و هر روز صبحانه، نهار، شام را بر سر سفره‌ای بخوریم که حضرت امام در آنجا حضور داشت و غذای فوق‌العاده ساده‌ای را در محضر ایشان صرف می‌کردیم».

استفاده از سیستم ارتباطی جمعیت توسط نیروهای انقلاب

در بخشی از خاطرات بهزاد نبوی در سایت رجانیوز آمده است «سیستم‌های ارتباطی متناسب با عظمت، وسعت و حساسیت انقلاب نبود. به خصوص اخبار شهرستان‌ها به طور غیرمستقیم از شبکه‌های پراکنده به ستاد انقلاب می‌رسید که از حیث حفاظتی زیاد قابل اعتماد نبود. برای رفع این نقیصه، فوراً مرکز ارتباطی شیر و خورشید (هلال‌احمر) که یک شبکه نسبتاً فراگیر بود، به مدرسه «علوی ۲» منتقل و با استفاده از پرسنل مجرب و مطمئن جمعیت هلال‌احمر و نیروی هوایی، یک شبکه ارتباط رادیویی متناسب با انقلاب دایر شد. برای حصول اطمینان و جلوگیری از نفوذ عوامل جاسوسی و ستون پنجم، خطوط تلفتی حساس ستاد انقلاب و نخست‌وزیری با استفاده از دستگاه‌های رمزی موجود در نیروی هوایی، تجهیز و یک شبکه ارتباطی قوی و قابل اعتماد برقرار شد».

فداکاری و رشادتهای امدادگران جمعیت در دوران انقلاب

منوچهر عبدخداوندی، یکی از امدادگران آن دوران که از سال ۱۳۵۴ لباس فاخر امدادگری را به تن کرده است، در مقاله‌ای تحت عنوان «لباس آبی‌ها بمانند» از خاطرات و رشادتهای امدادگران یاد کرده است. وی خاطر نشان می‌کند که «امام قرار بود ششم بهمن وارد کشور شود ولی با بسته شدن فرودگاه مهرآباد، مردم خشمگین و عصبانی به خیابان‌ها ریختند و در مقابل این تصمیم، حکام وقت ایستادگی کردند. متعجب از آمبولانس خارج شدیم، وقتی به پشت سر نگاه کردیم متوجه دود در حوالی خیابان ولیعصر فعلی شدیم. خودمان را سریع به

جدول شماره ۱: شماری از فعالیت‌های کارکنان شیر و خورشید سرخ علیه رژیم پهلوی از منظر اسناد ساواک

و روزنامه‌های وقت

نوع	عنوان	روز شمار	موضوع
کتاب	انقلاب اسلامی در لرستان، ج ۲	۱۳۵۷/۴/۱، ص ۱۵۲	دستگیری فعالان سیاسی و مذهبی لرستانی در تیر ۱۳۵۷
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۱۳	۱۳۵۷/۷/۱۸، ص ۲۲۲	وضعیت اعتصاب کارمندان وزارتخانه‌ها و مؤسسات دولتی و نیمه دولتی
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۱۳	۱۳۵۷/۷/۱۶، ص ۵	گزارشی در خصوص تظاهرات مردم خرم‌آباد و اوضاع جاری این شهر
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۱۴	۱۳۵۷/۸/۱، ص ۱۱۳	وضعیت اعتصابات در استان خوزستان
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۱۶	۱۳۵۷/۸/۲۷، ص ۳۳۵	
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۲	۱۳۵۷/۱۰/۳، ص ۱۱۳	رضایه: گزارش ساواک
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۲	۱۳۵۷/۱۰/۵، ص ۲۲۱	
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۲	۱۳۵۷/۱۰/۷، ص ۳۸۶	بانک‌های سنج
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۳	۱۳۵۷/۱۰/۱۱، ص ۵۶	
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۳	۱۳۵۷/۱۰/۱۲، ص ۴۰	
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۳	۱۳۵۷/۱۰/۱۲، ص ۹۳	عدم همکاری بیمارستان‌ها با شهربانی‌ها
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک، ج ۲۳	۱۳۵۷/۱۰/۱۲، ص ۱۰۵	نقش بیمارستان‌های شیر و خورشید در پذیرش مجروحان
	انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک	۱۳۵۷/۸/۲۵، ص ۲۳۰	حمله ارتش به تظاهرات اراک
انقلاب اسلامی به روایت اسناد ساواک	۱۳۵۷/۱۰/۲	راه‌پیمایی پزشکان کرمان	
روزنامه	اطلاعات	۱۳۵۷/۸/۴	موج خشونت در شهرستان‌ها فروکش کرد
	رستاخیز	۱۳۵۷/۸/۶	شیشه‌های دفتر هما در یزد را به کلی شکستند
	رستاخیز	۱۳۵۷/۸/۷	بیمارستان بندرگز بیمار نمی‌پذیرد
	رستاخیز	۱۳۵۷/۸/۷	تظاهرات خشونت آمیز در اصفهان
	رستاخیز	۱۳۵۷/۸/۸	کارکنان بیمارستان لاهیجان مجدداً اعتصاب کردند
	رستاخیز	۱۳۵۷/۸/۸	تخلیه خانه‌ها در خرم‌آباد
	اندیشه	۱۳۵۷/۸/۸	
	کیهان	۱۳۵۷/۱۰/۶	موج تظاهرات شهرها را فرا گرفت
	اطلاعات	۱۳۵۷/۱۰/۲۵	
	پارس	۱۳۵۷/۱۰/۲۸	تظاهرات در هشتگرد

صلیب سرخ وضع زخمی های ایران را بررسی میکند

ژنو - آوسپتدپرس - کمیته بین المللی صلیب سرخ اعلام کرد که بار دیگر هیئت نمایندگی خود را برای کمک به توزیع دارو و دیدار با زندانیانی که در نظاهرات جاری ضد رژیم دستگیر شده اند به تهران اعزام خواهد داشت.

دو نماینده صلیب سرخ در تهران مستقر خواهند شد و بزودی یک دکتر از سوی صلیب سرخ به آنان خواهد پیوست. بنابه این اعلامیه صلیب سرخ بین المللی بطور جدی درباره زخمی شدگان آذربایجان اخیر بررسی خواهد کرد و نمایندگان کمیته باید مطمئن شوند که زخمی ها سرعت به بیمارستان اعزام می شوند و با کمال امنیت مورد درمان قرار می گیرند.

بنا به این اعلامیه اواخر سال گذشته مسیحی (۱۹۷۸) از سه زندان تهران بازدید شد که ۴۵۵ بازداشتی در آنها بسر می بردند. از این عدد ۱۵۶ نفر در جریانهای اخیر دستگیر شده اند. سخنگوی کمیته صلیب سرخ بین المللی به آوسپتدپرس گفته است گرچه جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران به مقدار کافی دارو و تجهیزات در اختیار دارد، اما توزیع آن درست صورت نگرفته است و به همین جهت نماینده صلیب سرخ برای توزیع دست دارو و کمک ها سرعت دست به کار خواهد شد. وی توضیح بیشتری در این باره نداد.

استهزاء شیر و خورشید سرخ از پزشکان و متخصصان

جمعیت شیر و خورشید سرخ دیشب با صدور اطلاعیه ای به شرح زیر از پزشکان و متخصصان درمانی استهزاء کرد:

جمعیت شیر و خورشید سرخ ایران برای کمک به مجروحین غرب کشور احتیاج فوری به جراح و متخصص بیهوشی و ارتوبدی دارد. از پزشکان هموطن عزیز تقاضا دارد در این موقعیت حساس به این درخواست انسانی جمعیت شیر و خورشید سرخ پاسخ گفته با تلفن های ۸۲۸۱۷۱، ۸۲۲۴۰۲ و ۸۹۲۰۴۴ و یا مستقیماً با سازمان خدمات درمانی این جمعیت واقع در تقاطع خیابان آیت الله طالقانی - قرنی و در شهرستان هاباشعب آن تماس حاصل کنند تا ترتیب اعزام فوری آنان داده شود.

شنبه، ۱۲ آبان ۱۳۵۸ - شماره ۱۸۹۹۲

شنبه، ۲۳ دی ۱۳۵۷ - شماره ۱۵۷۵۸

گزارش های متفاوت از تعداد کشته شدگان دیشب و امروز تهران

به نقل از منابع پزشکی قانونی تا ساعت ۱۰:۳۰ امروز پیکر ۲۵ نفر که در تیراندازی های دیروز و دیشب کشته شده بودند، به پزشکی قانونی منتقل شدند. برخی از این پیکرها دیروز و دیشب در مساجد نگهداری شد تا امروز برای انجام تشریفات قانونی به منظور صدور جواز دفن به این سازمان منتقل شدند، البته انتقال اجساد کشته شدگان به پزشکی قانونی هنوز ادامه دارد.

سخنگوی جمعیت شیر و خورشید سرخ اعلام کرد که در پی ناآرامی های جمعه شب تا ۹ صبح امروز، ۲۰۵ کشته و مجروح به بیمارستان های تابعه این جمعیت از جمله بیمارستان شیر و خورشید در ابتدای جاده تهران پارس (۲۵ شهریور سابق)، ۱۰۹ مجروح و ۳۰ کشته، بیمارستان فیروزآبادی ۲۷ مجروح و ۳ کشته، بیمارستان مولوی ۹ مجروح و یک کشته، بیمارستان نمونه ۱۱ مجروح و ۸ کشته انتقال داده شدند.

پیرانشهر ۵ گشته و مجروح

رضائیه صدر جریان تظاهرات روز دوشنبه گذشته پیرانشهر، يك نفر گشته شدو چهار نفر زخمی شدند.

در جریان تظاهرات پاد پیرانشهر، گلیه پرونده های داوگستری به آتش کشیده شد و يك نذیه فرشی سوخت.

ماموران ژاندارمری برای پراکنده کردن تظاهرکنندگان اقدام به گیراندازی کردند که يك نفر بنام علی خضریوز گشته شدو نفر مجروح شدند.

حاووه در مسجد جامع پیرانشهر رخداد و مردم پیرانشهر خواستار مجازات مسببین این واقعه هستند.

مجروحان پیرانشهر ۵ در بیمارستان شیروخورشید سرخ بقده بستری شدهاند.

سه شنبه ۲۶ دی ۱۳۵۷، ۱۵۷۶۱

مجروحان نهانده در وضع ناراحت کننده ای بسر می برند

ببچار = خبرنگار اطلاعات هپاتی که کمک های مردم ببچار را به نهانده برده بود، امروز در بازگشت از این شهر وضع نهانده را وخیم اعلام کردند.

يك كاروان حاصل مواد غذایی باهباتی از سوی آیتالله شیخ حسین رحمانی روز جمعه گذشته برای کمک به مردم نهانده به این شهر رفت. این هیات امروز در مراجعت وضع نهانده را وخیم توصیف کرد و گفت که بیماران این شهر نیاز به کمک فوری دارند. از سوی جمعیت شیر و خورشید سرخ ببچار مقدار قابل توجهی دارو به نهانده فرستاده شده ولی متأسفانه در این شهر دکتر نیست و مجروحین حال بسیار ناراحت کننده ای دارند. در ببچار ۲ روز است که تظاهرات آرام با شرکت هزاران نفر انجام می شود. پلیس در این تظاهرات دخالتی نداشت.

دوشنبه ۲۵ دی ۱۳۵۷، ۱۵۷۶۰

بر خورد خونین مردم نجف آباد و چماق بدستها

نجف آباد اصفهان
خبرنگار اطلاعات

در برخورد خونین صدها نفر از مردم نجف آباد اصفهان با گروهی چماق بدست ۱۴ نفر گشته و حدود ۵۰ نفر از طرفین مجروح شدند.

دیروز بمناسبت آریعین حسینی حدود دو بیست هزار نفر از مردم نجف آباد و حومه از مقابل مسجد جامع شهر پیرامینمایی و تظاهرات آرام پرداختند.

این عده پس از عبور از خیابان خمینی به استادبوم ورزشی غلامرضا تختی رفتند و در نماز جماعت شرکت کردند.

پس از نماز شخصی از میان جمعیت با فریاد اعلام کرد گروهی از مردم نجف آباد که مالشان به غارت رفته است اموال خود را در بزدانشهر ۳ کیلومتری نجف آباد در خانه عده ای چماق بدست پیدا کرده اند. با اعلام این مطلب گروهی از تظاهرکنندگان بسوی بزدانشهر حرکت کردند و در این محل بود که برخورد خونین بین آنها و چماق بدستها رخ داد.

در نتیجه این برخورد ۶ نفر از نجف آبادیها بنامهای مهدی پورمحمدی، محمد حسین پیرمردیان، نصرالله حقیقی، عبدالصین سلیمانی پور، اکبر پورمحمدی و قربانعلی ملک آبادی و ۳ نفر از چماق بدستها گشته و عده زیادی مجروح شدند.

مجروحین بلافاصله توسط آمبولانسهای شیرو خورشید سرخ نجف آباد و اورژانس اصفهان به بیمارستان های شیرو خورشید نجف آباد و مهربای اصفهان انتقال یافتند اما ۵ نفر از چماق بدستهای مجروح در بیمارستان مملکت شدت جراحات وارده فوت شدند و به این ترتیب تعداد قربانیان حادثه به ۱۴ نفر رسید.

مامورین ژاندارمری در این برخورد که چهار ساعت طول انجامید کوچکترین دخالتی نداشتند.

دیروز دهها هزار نفر از مردم منطقه اصفهان به کمک مردم نجف آباد آمدند و نجف آبادیها ضمن تشکر آنها را به محبتشان ازگرداندند.

دیشب نماز جماعت در

نجف آباد برگزار شد و جامعه روحانیت نجف آباد بویژه حضرت حجت الاسلام شیخ عباس ایزدی از مردم تقاضا کردند ضمیمه از وقوع چنین حوادثی جلوگیری کنند.

در خانه چماق بدستها مقدار زیادی اذنه و فرش مسروقه مردم نجف آباد بدست آمد که به مسجد جامع نجف آباد انتقال یافت تا تحویل صاحبانشان شود.

۲۰ نفر از چماق بدستها هم اکنون در دست نجف آبادیها اسیر هستند. تعداد زیادی از مجروحین چماق بدست از ترس گریختند و عده ای از مجروحین نجف آبادی سریشی معالجه شدند. حال چند تن از مجروحین که در بیمارستان بستری هستند وخیم اعلام شده است.

چند تن از چماق بدست های مجروح عبارتند از: علی تقی کشوری، مراد طهماسبی، ذوالفقار علی ناسی جهانگیر کیاسی، یاران صالحی، فرهاد مهدوی، سلطان مراد شیباسی، اکبر کیاسی.

گروهی از مجروحین نجف آبادی نیز عبارتند از: حسن قاسمیور اسماعیل آخوندیان، محمد اسماعیل محمدی، حسن باقری، محمد حسین عظیمی، عبدالرسول ثابتی، اکبر ثابتی، حسن قاسمیور، رسول پورمحمدی عباس آخوندی، فتح اله رشیدزاده، مهدی جابریو اسماعیل عطاشی.

مسلمانان متحد و خواستار حکم

کتاب نظام حکومت در حکومت اسلامی و تشکیلات مرجع عالیقدر و مجاهد شیخ حضرت آیت الله العظمی السید مدظله همین روزها در يك خواهد شد. چنانچه درباره توضیح بیشتری خواسته با ۲۷۱۷۱۶ بازداشتگاه قیطر آیت الله العظمی روحانی در تماس حاصل فرمائید.

شنبه ۳۰ دی، شماره ۱۵۷۶۴

References

1. *Etellat Newspaper*, from 1300 to 1357 (1921-1978).
2. *Free pain*, Political, Cultural and Social Memories of Dr.Hossein Khatibi, by Hossein Khatibi, Morteza Rasoulipour, Publication: NogoI, 2004.
3. Shamspour N, *A century of rescue & relief in Iran*. Approved by Institute of Applied Science & Technology (unpublished), 2014
4. www.rajaneews.com/news